

Co-funded by the
European Union

YEE - HUB

YOUTH
ECO-ENTREPRENEURSHIP

PROJE NUMARASI:
2023-2-PL01-KA220-YOU-000178470

ORTAKLAR

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Ancak, ifade edilen görüş ve düşünceler yalnızca yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtmaz. Avrupa Birliği veya EACEA bunlardan sorumlu tutulamaz.

Co-funded by the
European Union

**Bu eser Creative Commons Atıf 4.0 Uluslararası
Lisansı kapsamında lisanslanmıştır.**

MODÜL 2:

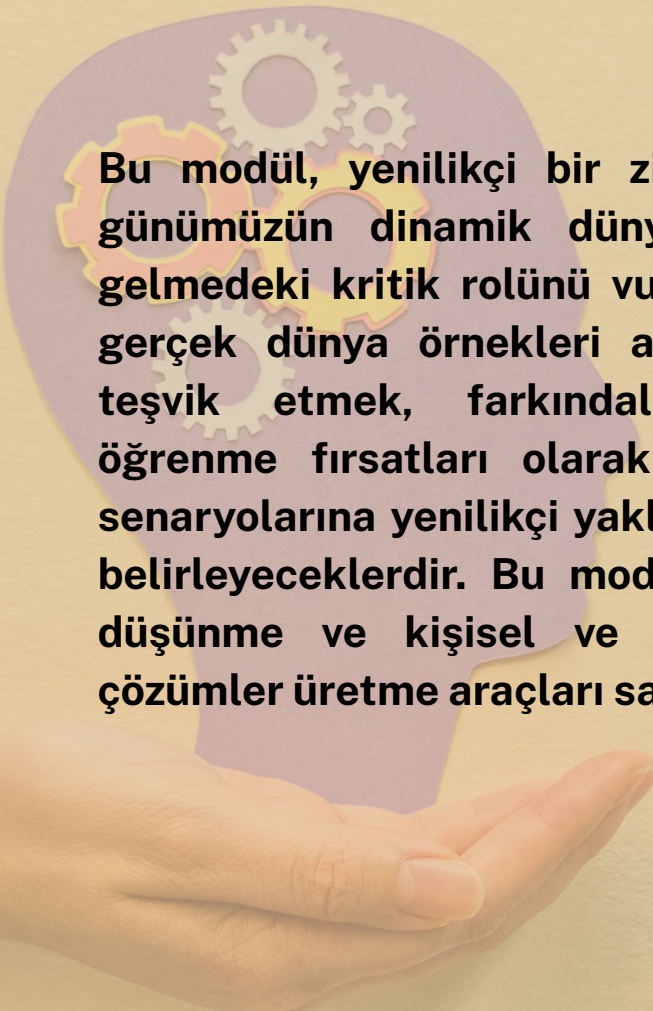
GİRİŞİMCİ ZİHNİYET VE YENİLİK

İçindekiler

• Öğrenme Hedefleri	5
2.1 Yenilikçi Zihniyete Giriş.....	6
2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirme stratejileri.....	12
2.3 Yenilikçi düşünceyi gerçek dünya zorluklarına uygulama.....	15
2.4 Yeşil Aklama: Aldatıcı Çevresel İddiaları Anlamak ve Önlemek	18
2.5 Eko-Girişimcilikte Etik: Sorumlu Yeniliğin Temelleri.....	22
Sonuç.....	26
• Referanslar.....	
..	27
• Sınav.....	
.....	29

Öğrenme Hedefleri

Bu modül, yenilikçi bir zihniyetin temellerini inceleyerek, günümüzün dinamik dünyasındaki zorlukların üstesinden gelmedeki kritik rolünü vurgular. Dönüştürücü düşünürlerin gerçek dünya örnekleri aracılığıyla, öğrenciler yaratıcılığı teşvik etmek, farkındalığı geliştirmek, başarısızlıkları öğrenme fırsatları olarak benimsemek ve gerçek dünya senaryolarına yenilikçi yaklaşımlar uygulamak için stratejiler belirleyeceklerdir. Bu modül, öğrencilere kalıpların dışında düşünme ve kişisel ve profesyonel yaşamlarında etkili çözümler üretme araçları sağlar.

2.1 Yenilikçi Zihniyete Giriş

Hızla gelişen küresel ortamda, yenilikçi düşünce hem bireyler hem de kuruluşlar için başarının temel taşı haline gelmiştir. Sektörler teknolojik gelişmelere, değişen tüketici taleplerine ve karmaşık toplumsal zorluklara uyum sağladıkça, yaratıcı düşünme ve yenilik yapma becerisi rekabetçi ve güncel kalmak için kritik öneme sahiptir.

i. Uyum ve Dayanıklılığı Artırmak

Değişime Yön Vermek: Yenilikçi düşünme, bireylerin ve kuruluşların teknoloji, pazar ve küresel trendlerdeki değişikliklere hızla uyum sağlamasını sağlar. Esnekliği teşvik eder ve beklenmedik zorlukların üstesinden gelmeye yardımcı olur.

Dayanıklılık Oluşturma: Yenilikçilik kültürünü teşvik ederek, işletmeler ve bireyler belirsizliklere daha iyi hazırlanabilirler, potansiyel tehditleri büyüme ve gelişme fırsatlarına dönüştürebilirler.

ii. Problem Çözme Becerilerini Geliştirme

Yaratıcı Çözümler: İnovasyon, sorunlara alışılmadık yaklaşımların keşfedilmesini teşvik ederek daha etkili ve verimli çözümlere yol açar.

Disiplinlerarası Görüşler: Farklı alanlardan gelen bilgileri bir araya getiren yenilikçi düşünürler, karmaşık ve birbirine bağlı zorlukları ele alan yeni çözümler yaratırlar.

iii. Büyüme ve Rekabet Gücünü Teşvik Etmek

Pazar Farklılaşması: Yenilikçi düşünceyi benimseyen şirketler, tüketicinin ilgisini çeken benzersiz ürünler, hizmetler veya iş modelleri geliştirerek kendilerini farklılaştırabilirler.

Kişisel Gelişim: Bireysel düzeyde, yenilikçi bir zihniyet, kariyer gelişimi ve kişisel başarı için hayati önem taşıyan sürekli öğrenmeyi ve yaratıcılığı teşvik eder.

2.1 Yenilikçi Zihniyete Giriş

iv. Küresel Zorlukların Ele Alınması

- Sürdürülebilirlik ve Sosyal Etki: Yenilikçi düşünce, iklim değişikliği, yoksulluk ve eşitsizlik gibi acil küresel sorunlara çözümler üretir. Örnekler arasında yeşil teknolojiler, sosyal girişimler ve sürdürülebilir iş uygulamaları yer alır.
- Teknolojik Gelişmeler: Yapay zekâ, yenilenebilir enerji ve sağlık alanındaki atılımlar gibi yenilikler dünyayı yeniden şekillendiriyor ve benzeri görülmemiş bir ölçekte kritik sorunları çözüyor.

v. Geleceğe Yönelik Bir Bakış Açısı Geliştirmek

- Vizyoner Liderlik: Yenilikçi düşünürler, gelecekteki eğilimleri ve fırsatları öngörerek öngörü ve amaçla liderlik etmelerini sağlarlar.
- Toplulukları Güçlendirmek: Yaratıcılığı ve iş birliğini teşvik ederek, yenilikçi düşünme topluluklarının ortak çözümler yaratmasını ve kolektif ilerlemeyi yönlendirmesini sağlar.

Yenilikçi düşünürlerin örnekleri ve etkileri

Tarih boyunca yenilikçi düşünürler, çığır açan fikirleriyle endüstrileri dönüştürmüş, toplumları yeniden şekillendirmiş ve karmaşık zorlukların üstesinden gelmiştir. Yaratıcı düşünme ve cesurca hareket etme yetenekleri, yalnızca yaşam biçimimizi değiştirmekle kalmamış, aynı zamanda gelecek nesillere de ilerlemenin itici gücü olarak inovasyonu benimsemeleri için ilham vermiştir.

2.1 Yenilikçi Zihniyete Giriş

i. Steve Jobs: Teknoloji ve Tasarımda Devrim Yaratıyor

- Etkisi: Apple Inc.'in kurucu ortağı Steve Jobs, son teknolojiyi şık ve kullanıcı dostu tasarımlarla birleştirerek teknoloji sektöründe devrim yarattı. iPhone, iPad ve MacBook gibi ürünler, kişisel bilgisayar ve iletişimi yeniden tanımlayan kültürel ikonlar haline geldi.
- Miras: Jobs'un teknolojiyi sanatla harmanlama vizyonu, sayısız girişimciye hem işlevsellik hem de estetik açıdan yeniliğe öncelik verme konusunda ilham verdi.

ii. Elon Musk: Sürdürülebilir Enerji ve Uzay Araştırmalarında Öncü

- Etkisi: Tesla, SpaceX ve diğer girişimlerin kurucusu Elon Musk, sürdürülebilirlik ve uzay teknolojisinin sınırlarını zorladı. Tesla'nın elektrikli araçları yenilenebilir enerjiye geçişi hızlandırırken, SpaceX'in yeniden kullanılabilir roketleri uzay araştırmalarında devrim yarattı.
- Miras: Musk'ın küresel zorlukları iddialı yeniliklerle çözme konusundaki kararlılığı, onu girişimciler ve mucitler için bir rol model haline getirdi.

iii. Marie Curie: Bilim ve Tıbbın İlerlemesi

- Etkisi: Fizikçi ve kimyager Marie Curie, polonyum ve radyum elementlerini keşfederek ve radyoaktivite alanında öncü araştırmalar yaparak bilimdeki sınırları yıktı. Çalışmaları, kanser radyoterapisi gibi tıbbi tedavilerdeki ilerlemelerin temelini attı.
- Miras: Nobel Ödülü'nü kazanan ilk kadın olan Curie'nin azmi ve çığır açan araştırmaları, dünya çapında bilim insanlarına ve yenilikçilere ilham vermeye devam ediyor.

2.1 Yenilikçi Zihniyete Giriş

iv. Katherine Johnson: Uzay Araştırmalarını Etkinleştirmek

- Etkisi: NASA'da matematikçi olan Katherine Johnson'ın hesaplamaları, ABD'nin ilk insanlı uzay uçuşlarının başarısı için kritik öneme sahipti. Yenilikçi çalışmaları, uzay araştırmalarındaki kritik anlarda astronotların güvenli yörüngelere ulaşmasını ve dönüşlerini sağladı.
- Miras: Johnson'ın başarıları ırk ve cinsiyet engellerini yıktı ve zorluklar karşısında yeniliğin nasıl gelişebileceğini gösterdi.

v. Muhammed Yunus: Ekonomik Modelleri Yeniden İcat Etmek

Etkisi: Grameen Bank'ın kurucusu Muhammed Yunus, yoksul topluluklardaki girişimcileri güçlendirmek için küçük krediler sağlayan mikrofinansın öncülüğünü yaptı. Bu yenilikçi yaklaşım, milyonlarca insanı yoksulluktan kurtardı ve küresel ekonomik kalkınmayı yeniden şekillendirdi.

- Miras: Yunus'un çalışmaları, sosyal ve ekonomik eşitsizliği gidermede inovasyonun gücünü vurguluyor.

2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirmeye yönelik stratejiler

Farkındalık ve meditasyon uygulamak

Yenilikçi bir zihniyet geliştirmek, yaratıcılığı, dayanıklılığı ve odaklanmayı destekleyen bilinçli uygulamaların bir kombinasyonunu gerektirir. Bunlar arasında farkındalık ve meditasyon, bilişsel esnekliği artıran, stresi azaltan ve inovasyon için gerekli yeni bir bakış açısını destekleyen güçlü araçlar olarak öne çıkıyor.

i. İnovasyonda Farkındalığın Rolü

- **Şimdiki Anın Farkındalığı:** Dikkatimizi şimdiki ana odaklama pratiği olan farkındalık, bireylerin çevrelerine ve düşüncelerine daha fazla uyum sağlamalarına yardımcı olur. Bu artan farkındalık, genellikle yeni bağlantılar ve fikirlerin keşfedilmesine yol açar.
- **Bilişsel Dağınıklığı Azaltma:** Bilişsel farkındalık, zihni düzenleyerek bireylerin alışılmış düşünce kalıplarından kurtularak sorunlara açıklık ve yaratıcılıkla yaklaşmasını sağlar.
- **Duygusal Düzenlemeyi Geliştirmek:** Dikkatlilik, duygusal zekayı geliştirir, bireylerin aksiliklerle soğukkanlılıkla başa çıkmalarını ve yenilik için gerekli olan olumlu bakış açısını korumalarını sağlar.

ii. Yaratıcılık İçin Bir Araç Olarak Meditasyon

- **Ayrık Düşünceyi Güçlendirir:** Meditasyon, beynin ayrık düşünme kapasitesini, yani bir soruna birden fazla çözüm üretebilme yeteneğini artırır; bu da yaratıcılığın kritik bir bileşenidir.
- **Sinirsel Bağlantıları Uyarır:** Araştırmalar, meditasyonun fikir üretme ve problem çözme ile ilişkili sinir yollarını güçlendirdiğini ve yenilikçi düşünce süreçlerini teşvik ettiğini göstermektedir.
- **Rahatlamayı ve İçgörüyü Teşvik Eder:** Meditasyon, zihni¹⁰ sakinleştirerek içgörülerin ortaya çıkması için zihinsel bir alan yaratır ve bu da çoğu zaman çığır açan fikirlere yol açar.

2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirmeye yönelik stratejiler

iii. Farkındalık ve Meditasyon için Pratik Teknikler

- Farkındalıklı Nefes Alma: Bireylerin dikkatlerini odaklamak, dikkat dağınıcı unsurları azaltmak ve odaklanmayı artırmak için nefeslerine odaklandıkları basit ama etkili bir uygulamadır.
- Vücut Tarama Meditasyonu: Bu, gerginliği azaltmak, rahatlamayı ve yüksek bir farkındalık duygusunu teşvik etmek için vücudun zihinsel olarak taranmasını içerir.
- Görselleştirme Egzersizleri: Yaratıcı senaryolar veya çözümler hayal etmeyi teşvik eden rehberli meditasyonlar yenilikçi düşünmeyi teşvik edebilir.
- Meditasyon Sonrası Günlük Tutma: Meditasyon seanslarından sonra ortaya çıkan düşünce ve fikirleri yazmak, daha sonraki geliştirmeler için yenilikçi bakış açıları yakalamaya yardımcı olur.

iv. Farkındalık ve Meditasyonu Günlük Yaşama Entegre Etmek

- Küçükten Başlayın: Günde beş ila on dakika meditasyon yapmak bile yenilikçi bir zihniyetin gelişmesinde önemli faydalar sağlayabilir.
- Farkındalık Molaları: İş molalarında kısa farkındalık uygulamaları yapmak zihni tazeleyebilir ve problem çözme yeteneklerini geliştirebilir.
- Grup Seansları: Ekipler halinde farkındalık veya meditasyon uygulamak, işbirlikçi yaratıcılığı ve ortak odaklanmayı teşvik edebilir.
- Zorluklara Farkındalığı Uygulamak: Sorunlara bilinçli bir tavırla yaklaşmak, bireylerin durumları objektif bir şekilde değerlendirmelerine ve benzersiz çözümler bulmalarına yardımcı olur.

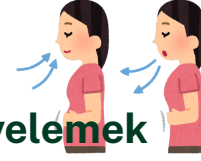
v. İnovasyon ve Ötesi İçin Faydalar

- Gelişmiş Odaklanma ve Üretkenlik: Dikkat ve meditasyon konsantrasyonu geliştirerek, bireylerin enerjilerini yenilikçi çabalara etkili bir şekilde yönlendirmelerine olanak tanır.
- Başarısızlık Karşısında Dayanıklılık: Bu uygulamalar zihinsel dayanıklılığı artırır, bireylerin aksiliklerden ders çıkarmasını ve yaratıcı çözümler geliştirmede ısrarcı olmasını sağlar.
- Empati ve İşbirliği: Dikkatli farkındalık, empatiyi teşvik eder, ekip dinamiklerini iyileştirir ve daha yenilikçi iş birliklerine olanak tanır.

2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirmeye yönelik stratejiler

Başarısızlıkları kucaklamak ve hatalardan ders çıkarmak

Başarısızlık, inovasyonun ve kişisel gelişimin kaçınılmaz bir parçasıdır. Başarısızlığı bir engel olarak görmek yerine, değerli bir öğrenme fırsatı olarak benimsemek, dayanıklılığı, yaratıcılığı ve uzun vadeli başarıyı teşvik edebilir. Hatalarından etkili bir şekilde ders çıkaran yenilikçiler ve girişimciler genellikle daha güçlü, daha bilgili ve gelecekteki zorluklarla yüzleşmek için daha donanımlı olarak ortaya çıkarlar.

i. Başarısızlığı Büyüme Olarak Yeniden Çerçevelemek

- **Öğrenme Fırsatları:** Her başarısızlık, neyin işe yarayıp neyin yaramadığı konusunda fikir verir. Hataları analiz ederek bireyler stratejilerini geliştirebilir ve karar verme süreçlerini geliştirebilirler.
- **Büyüme Zihniyeti:** Başarısızlığı öğrenmenin doğal ve gerekli bir parçası olarak gören bir zihniyeti benimsemek, deney yapmayı ve yeniliği teşvik eder.
- **Başarısızlık Korkusunu Kırma:** Hataları kucaklamak, risk alma korkusunu azaltır, merak ve cesurca hareket etme kültürünü besler.

ii. Başarılı Başarısızlık Örnekleri

- **Thomas Edison:** Edison'un meşhur sözü şöyledir: "Başarısız olmadım. Sadece işe yaramayacak 10.000 yol buldum." Onun azmi, modern yaşamın temel taşlarından biri olan ampulün icadına yol açtı.
- **J.K. Rowling:** Harry Potter serisiyle başarıya ulaşmadan önce Rowling, sayısız ret cevabıyla karşı karşıya kalmıştı. Dayanıklılığı, başarısızlığı tarihin en başarılı edebi serilerinden birine dönüştürdü.
- **SpaceX:** Elon Musk'ın SpaceX'i, uzay araştırmalarında çığır açan başarılarla ulaşmadan önce birçok roket fırlatma başarısızlığı yaşadı. Bu başarısızlıklar, yeniden kullanılabilir roket teknolojisinin önünü açtı.

2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirmeye yönelik stratejiler

iii. Başarısızlığı Kucaklamak İçin Stratejiler

- Analiz Edin ve Düşünün: Bir başarısızlıktan sonra, neyin yanlış gittiğini ve nedenini değerlendirin. Bu yapılandırılmış analiz, kalıpları ve iyileştirme alanlarını ortaya çıkarabilir.
- Sadece Başarıyı Değil, Çabayı da Kutlayın: Çabanın ve denemenin değerini fark etmek, risk almayı ve yenilikçiliği teşvik eder.
- Geri Bildirim Alın: Mentorlar, akranlar veya paydaşlarla etkileşim kurmak, başarısızlığın gözden kaçan yönlerini aydınlayabilecek dışsal bakış açıları sağlar.
- Öğrenilenleri Belgeleyin: Hatalardan öğrenilen derslerin kaydını tutmak, gelecekte benzer yanlış adımların atılmasını önlemeye yardımcı olur ve büyüme için bir yol haritası oluşturur.

iv. Başarısızlıkla Dayanıklılık Oluşturma

- Duygusal Dayanıklılık: Başarısızlığın duygusal etkisini yönetmeyi öğrenmek, gelecekteki zorluklarla yüzleşmede özgüven ve uyum yeteneği oluşturur.
- Uyum Sağlama: Başarısızlığı kucaklayanlar, stratejilerini değiştirme ve ayarlama konusunda daha donanımlıdırlar ve aksiliklere rağmen ilerlemenin devam etmesini sağlarlar.
- Yeniliği Teşvik Etmek: Başarısızlığı yaratıcı sürecin bir parçası olarak kabul etmek, deneylerin ve cesur fikirlerin geliştiği bir ortamı teşvik eder.

2.2 Yenilikçi bir zihniyeti geliştirmeye yönelik stratejiler

v. Yeniliğe Yönelik Engellerin Üstesinden Gelmek

- Başarısızlık Korkusu: Deney yapmayı benimseyen bir kültürü teşvik etmek, yeni fikirleri denemeye karşı direnci azaltır.
- Kaynak Kısıtlamaları: Yenilikçi düşünme genellikle sınırlı kaynakları en üst düzeye çıkarmak veya düşük maliyetli çözümler geliştirmek için yaratıcı yollar bulmayı içerir.
- Değişime Direnç: Güçlü iletişim ve yeni yaklaşımların faydalarının gösterilmesi, şüphecilğin ve ataletin üstesinden gelmesine yardımcı olabilir.

vi. Başarısızlığı Kabullenmenin Uzun Vadeli Faydaları

- Gelişmiş Problem Çözme Becerileri: Zorluklarla tekrar tekrar karşılaşmak analitik düşünmeyi ve dayanıklılığı geliştirir.
- Yeniliği Teşvik Etmek: Başarısızlığı bir basamak olarak görmek, deney yapmayı ve çığır açan fikirleri teşvik eder.
- Kişisel ve Profesyonel Gelişim: Gerilemelerin üstesinden gelmek karakteri geliştirir, özgüveni artırır ve karmaşıklıklarla başa çıkma yeteneğini güçlendirir

2.3 Yenilikçi düşünceyi gerçek dünya zorluklarına uygulama

Yenilikçi düşünme, iklim değişikliği ve sosyal eşitsizlik gibi küresel sorunlardan topluluklar ve işletmeler içindeki yerel sorunlara kadar karmaşık gerçek dünya zorluklarını ele almak için güçlü bir araçtır. Yaratıcılığı, eleştirel düşünmeyi ve pratik stratejileri bir araya getiren yenilikçi düşünürler, ilerleme ve dönüşümü yönlendiren etkili ve sürdürülebilir çözümler yaratabilirler.

i. Gerçek Dünya Zorluklarını Belirleme

- Küresel Sorunlar: İklim değişikliği, yoksulluk ve kamu sağlığı krizleri gibi zorluklar, yeni yaklaşımlar ve ölçeklenebilir çözümler gerektiriyor.
- Topluluk Sorunları: Atık yönetimi, eğitime erişim veya kentsel gelişim gibi yerel sorunlar, belirli bağlamlara göre uyarlanmış yenilikçi fikirlerden yararlanır.
- İş ve Sanayi: Rekabetçi pazarlar ve hızla değişen tüketici talepleri, yenilikçi ürünlere, hizmetlere ve iş modellerine ihtiyaç duyuyor.

ii. Yenilikçi Düşüncenin Rolü

- Sorunları Yeniden Çerçevelemek: Yenilikçi düşünme, zorluklara yeni bakış açılarından bakmayı, engellerin içinde gizli fırsatları ortaya çıkarmayı içerir.
- Teknolojiden Yararlanma: Yapay zekâ, yenilenebilir enerji ve biyoteknoloji gibi yeni ortaya çıkan teknolojileri acil sorunları çözmek için kullanma.
- Disiplinlerarası Yaklaşımlar: Farklı alanlardaki bilgileri bir araya getirerek bütünsel ve entegre çözümler geliştirmek.

2.3 Yenilikçi düşünceyi gerçek dünya zorluklarına uygulama

iii. Yenilikçi Düşünmeyi Uygulama Stratejileri

- İnsan Odaklı Tasarım: Zorluktan etkilenen insanların ihtiyaçlarını ve deneyimlerini anlamaya odaklanarak, hem etkili hem de empatik çözümler üretmek.
- Prototipleme ve Deney: Küçük ölçekli modellerin veya fikirlerin hızla geliştirilmesi ve test edilmesi, çözümlerin ölçeklendirilmesinden önce iyileştirme ve doğrulama yapılmasına olanak tanır.
- İşbirliği ve Ortak Yaratım: Farklı ekipleri ve paydaşları bir araya getirmek, çeşitli bakış açıları ve uzmanlıklar sağlayarak çözümlerin kalitesini artırır.
- Senaryo Planlaması: Birden fazla gelecek senaryosunu öngörmek, belirsizliklere karşı hazırlıklı olmaya ve uyarlanabilir stratejiler oluşturmaya yardımcı olur.

iv. Yenilikçi Çözümlere Örnekler

- Çevresel Sürdürülebilirlik: Güneş enerjisi çiftlikleri ve rüzgar türbinleri gibi yenilenebilir enerji projeleri, karbon emisyonlarını azaltırken küresel enerji ihtiyacını karşılıyor.
- Sosyal Girişimcilik: Mikrofinans kuruluşları, sermayeye erişim sağlayarak ve ekonomik bağımsızlığı teşvik ederek imkânı kısıtlı toplulukları güçlendirir.
- Sağlık Hizmetlerindeki Yenilikler: Mobil sağlık uygulamaları ve giyilebilir cihazlar, sağlık hizmetlerine erişimi iyileştiriyor ve uzak veya hizmet yetersizliği olan bölgelerdeki sağlığı izliyor.
- Kentsel Gelişim: Akıllı şehir girişimleri, trafik yönetimi ve enerji verimliliği gibi kentsel yaşam koşullarını iyileştirmek için veri odaklı teknolojileri kullanır.

2.3 Yenilikçi düşünceyi gerçek dünya zorluklarına uygulama

v. Yeniliğe Yönelik Engellerin Üstesinden Gelmek

- Başarısızlık Korkusu: Deney yapmayı benimseyen bir kültürü teşvik etmek, yeni fikirleri denemeye karşı direnci azaltır.
- Kaynak Kısıtlamaları: Yenilikçi düşünme genellikle sınırlı kaynakları en üst düzeye çıkarmak veya düşük maliyetli çözümler geliştirmek için yaratıcı yollar bulmayı içerir.
- Değişime Direnç: Güçlü iletişim ve yeni yaklaşımların faydalarının gösterilmesi, şüpheciliğin ve ataletin üstesinden gelinmesine yardımcı olabilir.

vi. Yenilikçi Düşüncenin Uzun Vadeli Etkisi

- Ölçeklenebilir Çözümler: Yerel sorunları ele alan yenilikler, genellikle daha geniş, küresel bağlamlara uyarlanabilir ve etkileri artırılabilir.
- Dayanıklılık Oluşturma: Gelecekteki zorlukları öngörerek ve bunlara uyum sağlayarak, yenilikçi çözümler uzun vadeli sürdürülebilirliği ve başarıyı garanti eder.
- Toplulukları Güçlendirmek: Toplulukları inovasyon sürecine dahil etmek, sahiplenmeyi, iş birliğini ve kolektif sorun çözmeyi teşvik eder.

2.4 Yeşil Aklama: Aldatıcı Çevresel İddiaları Anlamak ve Önlemek

Tüketiciler çevre konusunda daha bilinçli hale geldikçe, şirketler sürdürülebilirlik çabalarını gösterme konusunda artan bir baskıyla karşı karşıya kalıyor. Ne yazık ki, bazı işletmeler gerçek eylemlerle değil, yanıltıcı pazarlamayla yanıt veriyor; bu da yeşil aklama olarak bilinen bir uygulama. Yeşil aklama, gerçek sürdürülebilirlik çabalarını baltalıyor ve tüketicileri yanıltıyor; bu da eko-girişimcilerin bunu fark etmesini, bundan kaçınmasını ve aktif olarak karşı çıkmasını zorunlu kılıyor.

Yeşil Aklama Nedir?

Yeşil aklama, bir şirketin ürün, hizmet veya uygulamalarının gerçekte olduğundan daha çevre dostu olduğu konusunda yanlış veya yanıltıcı bir izlenim verme eylemidir. "Yeşil" (çevre dostu) ve "aklama" (istenmeyen gerçekleri örtbas etme) kelimelerinin birleşimi olan bu terim, 1980'lerde ortaya çıkmış olsa da, günümüzün sürdürülebilirlik odaklı pazarında özellikle önem kazanmıştır.

Yeşil Aklama Neden Gerçekleşiyor?

Tüketici Talebi: Daha fazla insan sürdürülebilir ürünler satın almak istiyor ve şirketler bu talebi değerlendirmeye çalışıyor.

Rekabet Avantajı: Firmalar yeşil pazarlamayı müşterileri çekmek ve kendilerini rakiplerinden farklılaştırmak için bir kısayol olarak görebilirler; bazen de uygulamalarını gerçekten değiştirmeden.

Düzenleme Eksikliği: Birçok ülkede çevresel pazarlama iddiaları yetersiz bir şekilde düzenleniyor veya izleniyor, bu da şirketlerin iddialarını abartmasını veya uydurmasını kolaylaştırıyor.

2.4 Yeşil Aklama: Aldatıcı Çevresel İddiaları Anlamak ve Önlemek

Yeşil Aklamamanın Türleri ve Taktikleri

Yeşil aklama birçok şekilde olabilir, örneğin:

i. Belirsiz veya Doğrulanamayan İddialar

"Çevre dostu", "doğal" veya "yeşil" gibi kelimeleri belirli bir kanıt veya tanım olmaksızın kullanmak.

Örnek: İçeriği veya çevre standartları hakkında hiçbir ayrıntı içermeyen, "yeşil" olarak etiketlenen bir temizlik ürünü.

ii. Gizli Tavizler

- Küçük bir çevre dostu özelliği ön plana çıkarırken, daha önemli olumsuz etkileri görmezden gelmek.
- Örnek: "Geri dönüştürülmüş" olarak etiketlenen ancak kirletici işlemler kullanılarak üretilen kağıt.

iii. İlgisiz İddialar

- Teknik olarak doğru olan ancak önemsiz olan veya kanunen zaten gerekli olan bir şeyi iddia etmek.
- Örnek: CFC'ler zaten yasaklanmışken, bir ürünün "CFC içermez" iddiası.

iv. Yanlış Etiketler veya İmgeler

- Doğrulanmamış "sertifikasyon" logoları sergilemek veya çevre dostu olduğunu ima etmek için doğa görüntüleri kullanmak.
- Örnek: Bir şirketin bağımsız bir sertifikasyona sahip olmadan kendi yeşil logosunu icat etmesi.
- v. İspat Eksikliği
- Erişilebilir destekleyici bilgi veya üçüncü taraf doğrulaması olmadan iddialarda bulunmak.
- Örnek: İzlenebilir sertifikası olmayan "organik pamuk" reklamı yapan giyim markaları.

2.4 Yeşil Aklama: Aldatıcı Çevresel İddiaları Anlamak ve Önlemek

vi. İki Kötülükten Daha Azı

- Ürün kategorisinin tamamı çevreye zararlıyken, bir ürünü alternatiflerinden daha yeşil olarak pazarlamak.
- Örnek: “Çevre dostu sigaralar” veya “daha yeşil plastik poşetler.”

Gerçek Dünyadan Örnekler

Volkswagen Emisyon Skandalı: VW, dizel otomobillerini düşük emisyonlu ve çevre dostu olarak tanıttı, ancak yazılım testler sırasında emisyonları manipüle etti; bu da milyonlarca müşteriyi yanılttı ve çevreye zarar verdi.

Hızlı Moda Markaları: Bazı giyim perakendecileri geri dönüştürülmüş malzemelerle "bilinçli" veya "yeşil" koleksiyonlar piyasaya sürerken, iş modellerinin geri kalanı önemli çevresel ve sosyal maliyetleri olan yüksek hacimli, düşük kaliteli üretime dayanıyor.

Şişelenmiş Su Şirketleri: Ürünlerinin ürettiği büyük miktardaki plastik atıklara rağmen, plastik şişelerdeki suyu "saf" veya "sürdürülebilir" olarak pazarlıyorlar.

Yeşil Aklamanın Sonuçları

Yeşil aklamanın önemli olumsuz etkileri vardır:

Tüketici Güvensizliği: Tüketiciler asılsız iddialarla karşılaştıklarında, hem şirkete hem de genel olarak sürdürülebilirlik girişimlerine olan güven sarsılır.

Yasal ve Finansal Riskler: Düzenleyici kurumlar, yanıltıcı yeşil pazarlama nedeniyle giderek daha fazla para cezası ve yaptırım uyguluyor.

Yavaşlayan İlerleme: Yeşil aklama, gerçek çözümlerden dikkati dağıtır ve gerçekten sürdürülebilir işletmelere haksız bir dezavantaj sağlayabilir.

Çevresel Zarar: Tüketiciler iddia edildiği kadar yeşil olmayan ürünleri satın almaya yönlendirilirse, gerçek çevresel zarar

2.4 Yeşil Aklama: Aldatıcı Çevresel İddiaları Anlamak ve Önlemek

Girişimciler İçin Yeşil Aklamayı Nasıl Tanıyabilir ve Önleyebilirsiniz?

- **Şeffaf Olun:** Çevresel eylemlerinizi, sınırlamalarınızı ve hedeflerinizi açıkça açıklayın. Yolculuğunuz hakkında dürüst olun.
- **Belirli İddialarda Bulunun:** Belirsiz ifadelerden kaçının. Bunun yerine, ayrıntılı ve ölçülebilir bilgiler verin (örneğin, "%50 geri dönüştürülmüş plastikten üretilmiştir", "XYZ tarafından organik sertifikalı").

Meşru Sertifikalar Arayın: Tanınmış kuruluşlardan (örneğin, AB Eko Etiket, FSC, Adil Ticaret) üçüncü taraf sertifikaları kullanın.

Belgeleyin ve Kanıtları Yayınlayın: İlgili verileri ve raporları kamuya açık hale getirin (örneğin sürdürülebilirlik raporları, denetimler).

Hedef Kitlenizi Eğitin: Tüketicilerin gerçek sürdürülebilirliğin ne anlama geldiğini ve yeşil aklamayı nasıl tespit edeceklerini anlamalarına yardımcı olun.

- **Tüketiciler (ve alıcı olarak girişimciler) için:**
- **Üçüncü Taraf Sertifikalarını Arayın:** Gerçek eko-etiketler bağımsız kuruluşlar tarafından verilir.
- **Küçük Yazıları Okuyun:** Sadece pazarlama sloganlarına veya görsellere değil, ayrıntılara bakın.
- **Şirketi Araştırın:** Şirketin genel çevresel ve sosyal geçmişini araştırın.
- **İlgisiz veya Abartılı İddialara Karşı Eleştirel Olun:** Kanıt isteyin ve belirsiz terminolojiyi sorgulayın.

- **Yeşil Aklamanın Ötesine Geçmek:** Gerçek Sürdürülebilirliği Benimsemek
- Gerçek eko-girişimciler, sürdürülebilirliği yalnızca bir pazarlama aracı değil, temel bir değer olarak görürler. Sürekli iyileştirme, şeffaflık ve gerçek olumlu etki için çabalarlar. Girişimciler, yeşil aklamadan kaçınarak yalnızca müşterilerle güven oluşturmakla kalmaz, aynı zamanda çevresel sorunların çözümüne de gerçek anlamda katkıda bulunurlar.

2.5 Eko-Girişimcilikte Etik: Sorumlu Yeniliğin Temelleri

Etik, sürdürülebilir girişimciliğin merkezinde yer alır. Eko-girişimciler için etik karar alma, yasalara uymanın ötesine geçer; eylemlerinin insanlar, toplumlar ve gezegen üzerindeki daha geniş etkilerini dikkate almak anlamına gelir. Etik davranış güveni besler, uzun vadeli değeri destekler ve gerçek çevresel ve sosyal ilerleme için olmazsa olmazdır.

Etik Nedir ve Neden Önemlidir?

Etik, doğruyu yanlıştan ayırmamızı ve başkalarına ve çevreye karşı sorumlu davranmamızı sağlayan ilke ve değerlerdir. Eko-girişimcilikte etik, şu nedenlerle hayati önem taşır:

Sürdürülebilir işletmeler çevresel, sosyal ve ekonomik boyutları içeren karmaşık sistemler içerisinde faaliyet gösterirler.

Etik girişimciler müşteriler, ortaklar ve yatırımcılar arasında güven ve sadakat yaratırlar.

Sorumlu uygulamalar, çevre sorunlarına getirilen çözümlerin başka yerlerde yeni zararlara yol açmamasını sağlar.

Eko-Girişimciler İçin Temel Etik İlkeler

i. Dürüstlük ve Dürüstlük

Ürünleriniz, hizmetleriniz, etkileriniz ve zorluklarınız hakkında dürüst ve şeffaf olun.

Abartıdan veya yanlış vaatlerden kaçının (örneğin, gerçekten doğru olmadığı sürece "sıfır etki" iddiasında bulunmayın).

- **ii. Sosyal ve Çevresel Sorumluluk**
- Hem insanları hem de çevreyi koruyacak şekilde hareket edin.
- İşletmenizin kaynak sağlama aşamasından bertaraf²² aşamasına kadar tüm yaşam döngüsü etkilerini göz önünde bulundurun.

2.5 Eko-Girişimcilikte Etik: Sorumlu Yeniliğin Temelleri

- **iii. Adalet ve Eşitlik**
- Çalışanlarınıza, tedarikçilerinize, müşterilerinize ve yerel topluluklara adil ve saygılı davranın.
- Savunmasız kesimleri sömürmekten veya haksız avantaj sağlamaktan kaçının.
- **iv. Hesap Verebilirlik**
- Hatalarınızın sorumluluğunu kabul edin ve beklenmeyen olumsuz etkileri gidermek için harekete geçin.
- Etik ve çevresel performansınızı düzenli olarak ölçün, raporlayın ve iyileştirin.
- **v. Paydaşlara Saygı**
- Çalışanlar, müşteriler, komşular, yerel yönetimler ve STK'lar dahil olmak üzere tüm paydaşlarla açık bir şekilde etkileşim kurun.
- Geri bildirimleri dahil edin ve iş uygulamalarınızdaki endişeleri giderin.
- **vi. Sürekli İyileştirmeye Bağlılık**
- Etik statik değildir; yeni bilgi ve zorluklar ortaya çıktıkça uygulamaları geliştirmeye çalışın.

○ Eko-Girişimcilikte Ortak Etik İkilemler

Kârı Amaçla Dengelemek: Toplumsal ve çevresel değerlerden ödün vermeden kârlılık nasıl sağlanır?

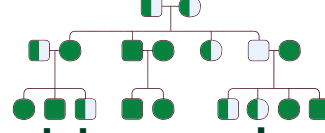
Tedarik Zinciri Şeffaflığı: Tüm tedarikçilerin adil ve sürdürülebilir uygulamaları takip etmesini garanti edebilir misiniz?

Topluluk Etkisi: Şirkete fayda sağlayan bir iş kararı yerel toplulukları veya ekosistemleri olumsuz etkilerse ne olur?

Yeşil Pazarlama: Çevresel iddiaları abartmadan (yeşil aklamadan) işletmenizi dürüstçe nasıl tanıtırsınız?

2.5 Eko-Girişimcilikte Etik: Sorumlu Yeniliğin Temelleri

Gerçek Dünyadan Örnekler

- Patagonia: Bu açık hava giyim markası, çevresel sorumluluk ve etik tedarik zincirlerine olan bağlılığıyla tanınıyor. Kârının bir kısmını çevresel amaçlara bağışlıyor ve müşterilerini yalnızca ihtiyaç duydukları ürünleri satın almaya teşvik ediyor, hatta "Bu Ceketini Satın Almayın" gibi reklamlar bile yayınlıyor.
- Arayüz: İddialı sürdürülebilirlik hedefleri koyan ve hem başarıları hem de başarısızlıkları düzenli olarak şeffaf bir şekilde raporlayan, kendini sorumlu tutan bir halı üreticisi.

Etik Eko-Girişimcilik İçin Pratik Stratejiler

Etik Kurallar Geliştirin ve Paylaşın: Net bir etik kurallar dizisi oluşturun ve kuruluştaki herkesin bunları anlayıp uyguladığından emin olun.

Çalışanları Eğitin: Etik ve sürdürülebilirlik konusunda düzenli olarak eğitim verin.

Etik Denetim Yapın: Tedarik zinciri boyunca etik uygulamaları izleyin ve değerlendirin.

Topluluk Diyaloguna Katılın: Yerel paydaşları karar alma süreçlerine dahil edin.

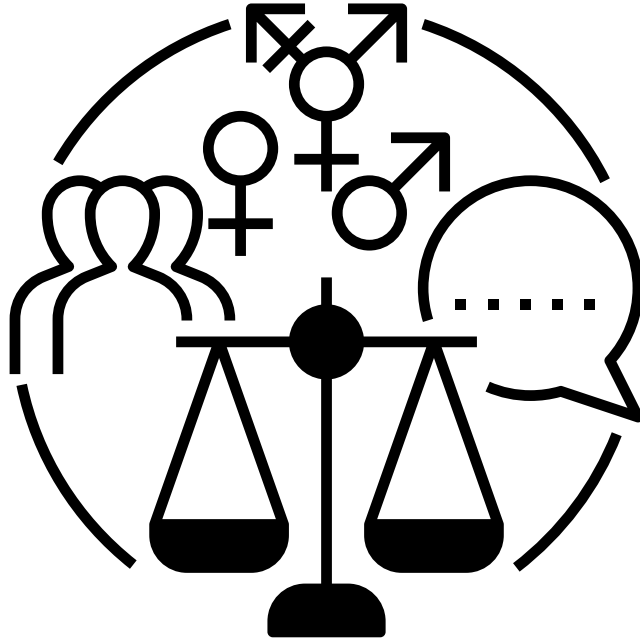
Gönüllü Standartları Benimseyin: Gönüllü sürdürülebilirlik ve adil çalışma sertifikalarını benimseyerek yasal olarak gerekli olanın ötesine geçin.

2.5 Eko-Girişimcilikte Etik: Sorumlu Yeniliğin Temelleri

Etik Eko-Girişimciliğin Faydaları

- **Uzun Vadeli Güven:** Müşteriler ve ortaklarla daha güçlü, daha dayanıklı ilişkiler kurar.
- **Marka İtibarı:** Etik bir itibar, bir işletmeyi kalabalık pazarlarda farklılaştırabilir.
- **Olumlu Etki:** Çevresel ve sosyal hedeflere doğru gerçek ilerlemeyi destekler.
- **Azaltılmış Risk:** Etik davranış, skandal, para cezası veya itibar kaybı olasılığını azaltır.

Çözüm

Sonuç olarak, yenilikçi bir zihniyet geliştirmek, günümüzün hızlı tempolu ve sürekli değişen dünyasında başarılı olmak isteyen girişimciler, bireyler, kuruluşlar ve toplumlar için hayati önem taşımaktadır. Gelişim odaklı bir zihniyeti benimseyerek, yaratıcılığı teşvik ederek ve tasarım odaklı düşünme ilkelerini benimseyerek bireyler tüm potansiyellerini ortaya çıkarabilir ve anlamlı bir değişime öncülük edebilirler. Kuruluşlar ayrıca, denemeyi, başarısızlıktan ders çıkarmayı ve iş birliğini teşvik eden bir kültür oluşturarak da fayda sağlayabilirler. Bu stratejileri günlük hayata entegre ederek, olasılıklarla dolu bir dünyanın kapılarını aralayabilir, inovasyonu teşvik edebilir ve herkes için daha parlak bir gelecek yaratabiliriz.

Referans

- Amabile, Teresa M. ve Steven J. Kramer. İlerleme İlkesi: İşyerinde Neşe, Katılım ve Yaratıcılığı Tetiklemek İçin Küçük Kazanımları Kullanmak. Harvard Business Review Yayınları, 2011.
- Brown, Tim. Tasarımla Değişim: Tasarım Düşüncesi İş Dünyası ve Toplum İçin Yeni Alternatifler Nasıl Yaratıyor? HarperBusiness, 2009.
- Christensen, Clayton M. Yenilikçinin İkilemi: Yeni Teknolojiler Büyük Firmaların Başarısızlığına Neden Olduğunda. Harvard Business Review Press, 2016.
<https://archive.org/details/innovatorsdilemm0000chri>
- Crane, A. ve Matten, D. (2016). İş Etiği: Küreselleşme Çağında Kurumsal Vatandaşlığı ve Sürdürülebilirliği Yönetmek (4. baskı). Oxford University Press.
- Curie, Eve. Madam Curie: Bir Biyografi. Da Capo Press, 2001.
- Csikszentmihalyi, Mihaly. Yaratıcılık: Akış ve Keşif ve İcat Psikolojisi. Harper Perennial, 1997.
- Delmas, M. A. ve Burbano, V. C. (2011). Yeşil Aklamamanın Sürücüleri. California Yönetim İncelemesi, 54(1), 64-87.
<https://doi.org/10.1525/cmr.2011.54.1.64>
- Dyer, Jeff, Hal Gregersen ve Clayton M. Christensen. Yenilikçinin DNA'sı: Yıkıcı Yenilikçilerin Beş Becerisinde Ustalaşmak. Harvard Business Review Press, 2011.
- Edmondson, Amy C. Korkusuz Organizasyon: Öğrenme, Yenilik ve Büyüme için İşyerinde Psikolojik Güvenlik Yaratmak. Wiley, 2019.
- Avrupa Komisyonu. (2024). Yeşil İddialar: Yeşil Aklama Yönergesi Önerisi. https://ec.europa.eu/environment/topics/green-economy/green-claims_en
- Elkington, J. (1998). Çatallı Yamyamlar: 21. Yüzyıl İş Dünyasının Üçlü Temel Kuralı. New Society Publishers.
- Goleman, Daniel ve Richard J. Davidson. Değişen Özellikler: Bilim, Meditasyonun Zihninizi, Beyninizi ve Vücudunuzu Nasıl Değiştirdiğini Ortaya Koyuyor. Avery, 2017.
- Grant, Adam. Tekrar Düşünün: Bilmediğiniz Şeyleri Bilmenin Gücü. Viking, 2021

Referans

- Hartman, L. P., DesJardins, J. ve MacDonald, C. (2020). İş Etiği: Kişisel Dürüstlük ve Sosyal Sorumluluk İçin Karar Verme (5. baskı). McGraw-Hill Eğitimi.
- Isaacson, Walter. Steve Jobs. Simon & Schuster, 2011.
- Kabat-Zinn, Jon. Nereye Gidersen Git, Oradasın: Günlük Yaşamda Farkındalık Meditasyonu. Hachette Books, 2005.
- Kelley, David ve Tom Kelley. Yaratıcı Güven: Hepimizin İçindeki Yaratıcı Potansiyeli Ortaya Çıkarmak. Crown Business, 2013.
- Kelley, Tom. İnovasyon Sanatı: Amerika'nın Önde Gelen Tasarım Firması IDEO'dan Yaratıcılık Dersleri. Currency, 2001.
https://archive.org/details/artofinnovationl0000kell_l7x6
- Lyon, T. P. ve Montgomery, A. W. (2015). Yeşil Aklamanın Araçları ve Amacı. Organizasyon ve Çevre, 28(2), 223-249.
<https://doi.org/10.1177/1086026615575332>
- Mehta, Maya ve Hailey K. Rochlin. "Yenilik Yoluyla Sürdürülebilirlik:
- Musk, Ashlee Vance. Elon Musk: Tesla, SpaceX ve Muhteşem Bir Gelecek Arayışı. Ecco, 2015.
- Robinson, Ken. Aklımız Dışında: Yaratıcı Olmayı Öğrenmek. Capstone, 2011.
- Siegel, Daniel J. Farkındalıklı Beyin: Refahın Geliştirilmesinde Yansıma ve Uyum. W.W. Norton & Company, 2007.
- Syed, Matthew. Kara Kutu Düşüncesi: Neden Çoğu İnsan Hatalarından Ders Çıkarmazken Bazıları Çıkarır? Portföy, 2016.
- TerraChoice. (2010). Yeşil Aklamanın Günahları: Ev ve Aile Sürümü. Underwriters Laboratories.
- BM Küresel İlkeler Sözleşmesi. (2023). Kurumsal Sürdürülebilirliğe Kılavuz: Sürdürülebilir Bir Gelecek Şekillendirmek.
<https://www.unglobalcompact.org/library/1151>

Sınav

1. Günümüzün hızlı dünyasında yenilikçi düşünme neden önemlidir?

Soru: Yenilikçi düşünme, bireylere ve işletmelere şu şekilde yardımcı olur:

- A) Değişen şartlara rağmen geleneksel yöntemlerin sürdürülmesi.
- B) Değişime hızla uyum sağlayıp karmaşık sorunları çözebilmek.
- C) Yeni teknolojileri ve küresel eğilimleri göz ardı etmek.
- D) Riskleri en aza indirmek için yaratıcılığı azaltmak.

Doğru Cevap: B

2. Aşağıdakilerden hangisi yenilikçi bir düşünürün örneğidir?

Soru: Steve Jobs şu özellikleriyle bilinir:

- A) Apple ürünleriyle teknoloji ve tasarımda devrim yaratmak.
- B) Teknolojik gelişmelerdeki risklerden kaçınmak.
- C) Kullanıcı dostu tasarım olmadan sadece donanıma odaklanmak.
- D) Kullanıcı deneyiminin öneminin göz ardı edilmesi.

Doğru Cevap: A

3. Farkındalık yenilikçi bir zihniyete nasıl katkıda bulunur?

Soru: Farkındalığı uygulamak inovasyona şu şekilde yardımcı olur:

- A) Şimdiki anın farkındalığını göz ardı etmek.
- B) Bilişsel karmaşayı azaltmak ve odaklanmayı iyileştirmek.
- C) Zorluklar sırasında duygusal düzenlemeyi engellemek.
- D) Yaratıcılığı geleneksel çözümlerle sınırlamak.

Doğru Cevap: B

4. Başarısızlığın inovasyondaki rolü nedir?

Soru: Başarısızlık değerlidir çünkü:

- A) Stratejileri ve çözümleri geliştirmek için dersler sağlar.
- B) Deneysellliği ve risk almayı caydırır.
- C) Düşünme ve geri bildirim ihtiyacını ortadan kaldırır.
- D) Başarı potansiyelinin eksikliğini gösterir.

Doğru Cevap: A

Sınav

5. Yenilikçi bir zihniyet geliştirmek için temel strateji nedir?

Soru: Başarısızlıkları kucaklamak bireylere şunları sağlar:

- A) Risk içeren zorluklardan kaçınin.
- B) Dayanıklılığınızı geliştirin ve hatalarınızdan ders çıkarın.
- C) Deney yapmadan sadece mükemmelliğe ulaşmaya odaklanın.
- D) Sorunlara alışılmadık yaklaşımları keşfedin.

Doğru Cevap: D

6. Yenilikçi düşünce gerçek dünyadaki zorluklara nasıl çözüm getirir?

Soru: Yenilikçi düşünce etkilidir çünkü:

- A) Sorunları yeniden çerçeveler ve yaratıcı çözümler için teknolojiden yararlanır.
- B) Yeni bakış açılarını dikkate almadan geleneksel yöntemlere dayanır.
- C) İşbirliğinden ve disiplinlerarası yaklaşımlardan kaçınır.
- D) Problem çözmede insan merkezli tasarımı göz ardı eder.

Doğru Cevap: A

7. Profesyonel ortamlarda farkındalığın faydaları nelerdir?

Soru: Farkındalık şunları yapabilir:

- A) Yaratıcılığı ve duygusal dayanıklılığı artırır.
- B) Sorunları çözerken odaklanmayı ve netliği azaltın.
- C) İşbirliğini ve ekip dinamiklerini azaltır.
- D) Bireylerin zorluklara uyum sağlamasını engellemek.

Doğru Cevap: A

8. Başarılı yenilikçi düşünürlerin ortak özelliği nedir?

Soru: Başarılı yenilikçiler genellikle:

- A) Geleneksel fikirlere bağlı kalın ve deneysellikten kaçınin.
- B) Yaratıcılığı azim ve dirençle birleştirin.
- C) Başarısızlıktan korkun ve riskten kaçınin.
- D) Geri bildirimleri ve ekip çalışmasını dikkate almayın.

Doğru Cevap: B

Sınav

9. Aşağıdakilerden hangisi bir şirketin yeşil aklama faaliyetlerine verebileceği en iyi örnektir?

A) Bağımsız olarak doğrulanmış yıllık sürdürülebilirlik raporu yayınlamak B) Belirli bilgi veya sertifika sağlamadan "çevre dostu" gibi belirsiz terimler kullanmak C) Tüm ürünler ve süreçler için üçüncü taraf sertifikası elde etmek D) Tedarik zincirlerinin çevresel etkisi hakkında ayrıntılı veriler sağlamak

Doğru Cevap: B

10. Eko-girişimciler için etik davranış neden önemlidir?

A) Vergi ödemekten kaçınmaya yardımcı olur B) Toplum ve çevre üzerinde uzun vadeli güven ve olumlu etki sağlar C) Sadece yasa tarafından gereklidir D) Şirketlerin müşterilere gerçekçi olmayan vaatlerde bulunmasına olanak tanır

Doğru Cevap: B

Co-funded by the
European Union

Avrupa Birliği tarafından finanse edilmiştir. Ancak, ifade edilen görüş ve düşünceler yalnızca yazar(lar)a aittir ve Avrupa Birliği veya Avrupa Eğitim ve Kültür Yürütme Ajansı'nın (EACEA) görüşlerini yansıtmaz. Avrupa Birliği veya EACEA bunlardan sorumlu tutulamaz.